

мації. Це дає можливість застосувати до тактики й методики розслідування злочинів положення про те, що в будь-якій кібернетичній системі різноманітні операції з інформацією здійснюються згідно алгоритмам, що задають системі, або завчасно створюються нею в процесі функціонування. Заслужовує на увагу й думка фахівців в галузі криміналістичної кібернетики про те, що відкриваються можливості створювати локальні інформаційні системи на зразок «ЕСМ — слідчий», які дозволять реалізувати ідею про алгоритмізацію процесу розслідування окремих видів злочинів. Використовуючи їх і ту інформацію, що характеризуватиме конкретну слідчу ситуацію, можливим стане й побудова окремих методик розслідування, реалізація яких здійснюватиметься автоматизованою криміналістичною інформаційною системою.

Викладене дозволяє підкреслити, що ситуаційний підхід в різних наукових напрямках має загальну методологічну базу; в зв'язку з чим, користуючись методом порівняльного аналізу досягнень різних наук в галузі теорії ситуації, можна цілеспрямовано дослідити аналогічну проблему в криміналістиці.

В. ПЧОЛКІН, доц., нач. кафедри спец. дисциплін
Ін-ту перепідготовки та підвищення кваліфікації
слідчих і дізнавачів

ПРОБЛЕМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У БОРЬБІ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

У боротьбі з економічними злочинами особливу актуальність являють проблеми оперативно-розшукової діяльності. Це пояснюється змінами чинників, що визначають динаміку, структуру та характеристику економічних злочинів, недоліками в їх класифікації, а також розмежуванням компетенції різних суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, що здійснюють боротьбу з цим видом злочинів.

У зв'язку з сучасними реформами виникли нові криміногенні чинники, що створюють умови для вчинення економічних злочинів. Саме тому далеко не в усіх галузях діяльності Державної служби по боротьбі з економічною злочинністю знайшли своє місце чинники своєчасного реагування щодо нових напрямків злочинних дій, таких як кредитно-грошові, зовнішньоторговельні, приватизаційні, а також нові форми посягань на державну власність (розкрадання, протиправна передача у приватну власність та ін.).

З оглядом на це особливу увагу повинно приділяти діяльності підприємств харчової промисловості, де процеси розкрадання тонко вуюлюються розробками нових технологій

з широким залученням фахівців зазначеного профілю. Динамічність діяльності харчової промисловості, швидка реалізація продуктів харчування створюють особливо сприятливі умови для вчинення злочинів та їх приховування. Зростання злочинів у харчовій промисловості також сприяє діяльності по приватизації окремих об'єктів, при якій перехід до нових форм господарювання у цій галузі може сприяти активізації криміногенної обстановки.

Ця обставина лягла в основу рішень Верховної Ради та Уряду України і відповідних постанов про заборону приватизації у таких галузях харчової промисловості, як спиртова, лікєро-горілчана та ін. (див.: Постанову Кабінету Міністрів України від 29 червня 1996 р. № 701 «Про вдосконалення управління підприємствами спиртової та лікєро-горілчаної промисловості»).

Із узагальнень матеріалів практики боротьби з економічними злочинами можна констатувати, що органи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, ще недостатньо володіють даними про специфіку роботи підприємств харчової промисловості. Це, зокрема, стосується питань технології, обліку та звітності, контролю за якістю продукції, характером зв'язків під час реалізації продукції.

Стосовно зазначеного аспекту теорія оперативно-розшукової діяльності у боргу перед практикою, оскільки й досі не створила необхідних методичних розробок, присвячених плануванню та організації розкриття злочинів у сфері економіки та окремих її галузях. Про це говорять й результати інтерв'ювання співробітників ДСБЕЗ, з яких видно, що більшість з них не володіє методичними рекомендаціями за певними напрямками економічних злочинів в умовах ринкових стосунків. Саме ця обставина впливає на ефективність діяльності оперативно-розшукових підрозділів, які через недостатню методичну підготовленість несвоєчасно адаптуються до нових умов розвитку економічних стосунків.

З метою вдосконалення оперативно-розшукової діяльності у боротьбі з економічними злочинами необхідно, на нашу думку, формувати спеціалізовані підрозділи по оперативному обслуговуванню окремих галузей економіки. Одночасно слід організувати багатоступеневу систему початкової підготовки і підвищення кваліфікації співробітників, в межах якої має здійснюватись вивчення нових форм та засобів вчинення злочинів, а також прийомів і методів їх розкриття та попередження. В Україні у цьому напрямку здійснюються конкретні заходи. Зокрема, за Указом Президента України від 17 вересня 1996 р. № 837/96 в межах Комплексної цільової програми боротьби зі злочинністю на 1996—2000 роки наказом міністра

внутрішніх справ від 23 грудня 1996 р. № 875 у складі Університету внутрішніх справ створено інститут перепідготовки та підвищення кваліфікації слідчих і дізнавачів. Одним з головних завдань його роботи є розробка теоретичних засад та впровадження методичних рекомендацій по основних напрямках оперативно-розшукової та слідчої діяльності в сучасних умовах.

На сьогоднішній день також створена організаційно-правова основа для послідовного застосування оперативно-розшукових засобів та методів у боротьбі зі злочинністю. Вона цілком відповідає положенням Конституції України та Комплексної цільової програми боротьби зі злочинністю. Виконання цієї програми сприятиме активізації боротьби зі злочинністю у сфері економіки.

Одним з загальних завдань у реалізації методів боротьби зі злочинністю є ліквідація розриву між кримінально-процесуальним законодавством та новими законодавчими актами, що прийняті Верховною Радою та Урядом України. Новий кримінально-процесуальний кодекс, проект якого зараз обговорюється, має регламентувати розмежування компетенції різних суб'єктів оперативно-розшукової діяльності по боротьбі з економічними злочинами. Їх спеціалізацію необхідно визначати переліком видів злочинів, які належать до компетенції цих суб'єктів. Крім того, окремі форми оперативно-розшукової діяльності також повинні регламентуватися кримінально-процесуальним законодавством. Порядок їх реалізації може визначатися нормативними актами.

Необхідною умовою боротьби з економічною злочинністю є систематичний аналіз стану і розвитку криміногенних процесів у різних галузях економіки. Доцільно створити з цією метою окремі підрозділи, до функцій яких має бути входити систематизація форм вчинення злочинів та їх приховування. Одержані результати повинні заноситися до банків комп'ютерних даних та тиражуватися у вигляді дискет для своєчасного інформування зацікавлених відомств. Це дозволить активізувати боротьбу з економічними злочинами і цілеспрямовано попереджувати прояви нових злочинних тенденцій.

В. ПІВНЕНКО, доц. Ін-ту підвищення кваліфікації кадрів Генпрокуратури України, Заслужений юрист України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ БОРЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

За рівнем зростання та поширеністю злочинність в сфері економіки перевищує усі інші види злочинів. Повальна прива-